



## XVIII. YÜZYIL RUS ROMANININ İLK KADIN KAHRAMANI “AHLAKSIZ BİR KADININ MACERALARI”

THE FRIST HEROINE IN THE XVIII. CENTURY RUSSIAN NOVEL  
“ADVENTURES OF A DEPRAVED WOMAN”

Tuğba GÜNÖR

Arş. Gör. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Yabancı Diller  
Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim  
Dalı, tkaragozlu@nku.edu.tr

### Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi  
Gönderildiği tarih: 17 Temmuz 2024  
Kabul edildiği tarih: 24 Ekim 2024  
Yayınlanma tarihi: 25 Aralık 2024

### Article Info

Type: Research article  
Date submitted: 17 July 2024  
Date accepted: 24 October 2024  
Date published: 25 December 2024

### Anahtar Sözcükler

Roman; Kadın; Rus Edebiyatı; M. D.  
Çulkov

### Keywords

Novel; Woman; Russian Literature;  
M. D. Chulkov

### DOI

10.33171/dtcfjournal.2024.64.2.10

### Öz

Povest ve roman tarzı birbirine uzunluk nedeniyle benzemesinden ötürü janr olarak tartışmaya çok açıktır ancak edebiyat bilimcileri tarafından Rus Edebiyatında roman türünün net olarak ortaya çıkışı XVIII. Yüzyılın ikinci yarısı olarak belirlenmiştir. İlk roman örnekleri arasında yazılış tarihleri açısından çok büyük bir yakınlık olması nedeniyle hangi eserin ilk roman örneği olduğu edebiyat eleştirmenleri ve tarihçileri arasında tartışma konusu olur. Ancak en yaygın şekilde Mihail Dmitriyevič Çulkov'un (1744-1792) “Güzel Aşçı veya Ahlaksız Bir Kadının Maceraları” (Prigojaya povariha, ili pohojdeniye razvratnoy jensçini) adlı eseri ilk Rus romanı olarak adlandırılır. Eserin kahramanın çağının çok aksine bir kadındır. Öyle bir kadın ki ahlaki açıdan bir yoksunluğu olmasına rağmen okurun sempatisini kazanmayı başarmıştır. Kendinden önceki kadın tiplerinden farklı, yazarı tarafından eleştirilmeden ne ironik ne de hicivsel bir üslupla kaleme alınmasının yanı sıra dini öğelerden de arındırılmıştır. Romanın başından sonuna düşmüş bir kadın tiplmesi çizilmesine rağmen yazarının da desteğiyle yaptığı her olumsuz eylemin bir gerekçesi ileri sürülerek kahraman aklanır. Tüm olumsuz yönlerine rağmen eserin sonunda ahlaki açıdan bir aydınlanma yaşayarak erdemli bir kadına dönüşür. Bu yönüyle de konu ve karakter açısından eser çok büyük bir kıymete sahiptir. Ülkemizde daha önce incelenmemiş bu eser üzerinde çalışarak Rus Edebiyatında ilk roman türü ve kadın kahraman tipleri hakkında bilgi verilerek amaçlanmıştır.

### Abstract

Povest and novel styles are very open to debate as genres because they are similar to each other due to length. The clear emergence of the novel genre in Russian Literature has been determined by literary scholars as the second half of the 18th century. Since there is a great similarity between the first novel examples in terms of their writing dates, which work is the first novel example is a matter of debate among literary critics and historians. However, most commonly, Mikhail Dmitriyevich Chulkov's (1744-1792) work called "The Beautiful Cook or the Adventures of a Depraved Woman" (Prigojaya povariha, ili Pohojdeniye razvratnoy jensçini) is called the first Russian novel. The hero of the work is a woman, very contrary to her age. She is such a woman that, despite her moral deficiencies, she has managed to gain the sympathy of the reader. Unlike previous female characters, it was written in a neither ironic nor satirical style without being criticized by its author, and it was also purified from religious elements. Although the character of a fallen woman is portrayed from beginning to end of the novel, with the support of the author, the hero is acquitted by providing a justification for every negative action she takes. Despite all her negative aspects, at the end of the work, she experiences a moral enlightenment and turns into a virtuous woman. In this respect, the work has great value in terms of subject and character. By studying this work, which has not been studied before in our country, it is aimed to give information about the first novel genre and female hero types in Russian Literature.

## Giriş

Rus Edebiyatında roman türünün, dünya edebiyatlarının birçoğuyla kıyaslandığı zaman çok geç dönemlere denk geldiği gözlemlenir. Buna rağmen Rus edebiyatında roman türü dünyaya ün salmayı kısa zamanda başarır. Bu çalışmada ülkemizde daha önce yüzeysel incelenmiş, herhangi bir Türkçe çevirisi yapılmamış, çağının önemli yazarlarından ve yayımcılarından biri olan Mihail Dmitriyeviç Çulkov'un (1744-1792) "Güzel Aşçı veya Ahlaksız Bir Kadının Maceraları" (Prigojaya povariha, ili pohojdeniye razvratnoy jenşçini) adlı eseri üzerinde durulacaktır. Rus edebiyatında roman türünde ilk örneklerden biri olarak değerlendirilen bu romanın hem biçimsel özellikleri hem de roman türü içerisinde ilk kadın kahraman olarak adlandırılan Martona'nın özünde acı ancak dışarıdan bakılınca ahlaki açıdan çok düşük olan yaşamı gözler önüne serilerek kadın imgesi üzerinde durulacaktır.

## ROMANININ BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN ORJİNALLİĞİ

Rus edebiyatında roman türü gerçek anlamda XVIII. yy.ın 60'lı ve 70'li yıllarında ortaya çıkmaya başlar (Bezrukova, 2018, s. 22-23). İlk örnekler Avrupa edebiyatının bir yansıması niteliğindedir. Tür olarak da çeşitlilik gösterir. Rus kültür bilimci, filozof ve edebiyat tarihçisi M. Bahtin (1895-1975), Rus Edebiyat tarihinde ilk roman türünün "pikaresk roman"<sup>1</sup> (plutovskoy roman) olduğunu ileri sürer (Yakovleva, 2009, s. 119). Bu roman türü macera romanlarının değişik modifikasyonlarından biri olarak değerlendirilir. Macera-günah çıkartma, macera-kahramanlık, macera- günlük yaşam, macera- kurnazlık diye sınıflandırır (Yakovleva, 2009, s. 119).

Rus Edebiyat tarihine bakıldığında; Rus romanının ilk örneklerini veren yazar Fyodor Emin'dir (1735-1770). "*Vefasız Talih ya da Miramond'un Maceraları*" (Nepostoyannaya fortuna ili pohojdenie Miramonda, 1763), "*Femistokl'un Maceraları*" (Priklyuçeniya Femistokla, 1763) ve "*Ödüllendirilmiş Sadakat ya da Lizark ve Sarmanda'nın Maceraları*" (Nagrajdyonnaya postoyannost' ili priklyuçeniya Lizarka i Sarmandı, 1763 ve 1788) adlı eserleri ilk roman örneklerinden sayılır (Günel, 2014, s. 152). Ancak bu eserlerin dışında edebiyat eleştirmenleri tarafından tam anlamıyla roman türünün Mihail Dmitriyeviç Çulkov'un "*Güzel Aşçı veya Ahlaksız Bir Kadının*

<sup>1</sup> Pikarest roman: İlk olarak İspanya'da ortaya çıkan, kır yaşamını veya şövalyelerin maceralarını konu alan romanlara tepki olarak ortaya çıkan roman türüdür. Pikarest romanda konu toplumun aşağı tabakasındaki düzenbaz, dalavereci ancak bu olumsuz özelliklerinin yanı sıra zeki ve kurnaz kahramanların maceraları ele alınır. Bu tarz romanların kahramanlarına da pikarest denir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Çoraklı, Ş. (2002). Pikarest Roman ve "Pikaro" Jakob". *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(28-29), 23-32.

*Maceraları*” (Prigojaya povariha, ili pohojdeniye razvratnoy jenşçını, 1770) adlı eseriyle başladığı düşünülür (Stepanov, 1975, s. 25-26; Bezrukova, 2018, s. 22-23; Lihaçov, 1958, s. 14). Aynı dönemlere ait Aleksandr Efimoviç İzmailov’un (1779-1831) “*Yevgeniy veya Kötü Eğitimin ve Arkadaş Grubunun Ölümcül Sonuçları*” (Yevgeniy ili pagubniye posledstviya durnogo vospitaniya i soobşçestva- 1799-1801) ve Vasili Trofimoviç Narejni’nin (1780-1825) “*Rusya Jilblaz’ı veya Knyaz Gavril Simonoviç’in Gezileri*” (Rossiyskiy Jilblaz, ili Pohojdeniya knyazyava Gavril Simonoviça Çistyakova-1814) adlı eserler de tarz olarak roman olarak değerlendirilir. Ancak bu eserler yazılış itibarıyla daha geç dönemlere denk gelir.

Çalışmamızda inceleyeceğimiz “*Güzel Aşçı veya Ahlaksız Bir Kadının Maceraları*” adlı eserini Çulkov, ilk önce “*Alaycı ya da Slav Masalları*” (Peresmeşnik ili Slavenskie skazki) adlı derlemesinin bir bölümü olarak uzun öykü tarzında kaleme almayı planlar ancak daha sonra eser ilerledikçe bağımsızlığını ilan eder ve “*Güzel Aşçı veya Ahlaksız bir Kadının Maceraları*” adlı bu eser roman olarak kaleme alınır (İnanır, 2008, s. 210).

Çulkov, Rus Edebiyatında ilk roman yazarlarından biri olmasının dışında, kendi çağında Alman Edebiyatından çeviriler yapan ve Batı edebiyatının esintilerine kapılıp, özgün eserler veren ilk isimlerden biridir (Karaca, 2004, s. 153). Tarihe adını yazdırmayı başaran bu eseri de yazarının en büyük hobilerinden biri olan Avrupa Edebiyatı okumalarının bir sonucudur. Ancak eser Rus kimliğini de özünde açık bir şekilde yaşatır. Yabancı kelimelere “*gereksiz*” diyen ve karşı olan Çulkov, eserini Rus atasözleri ve deyimleriyle süsler (İnanır, 2008, s. 210). Bu atasözleri ve deyimler metne büyük bir güç katar. İnceleme kısmında da ayrıntılı bir şekilde yer vereceğimiz bu atasözleri ve deyimler eserin kurgusu adına çok kıymetlidir.

Yayımlandığı zaman sadece ülkelerinde değil dünya edebiyatları arasında da çok ses getiren Flaman asıllı İngiliz yazar Daniel Defoe’nın (1660-1731) *Moll Flanders* (1722) (Çulkov, 1988, s. 344) ve Fransız yazar A. F. Prevost’un (1697-1763) *Manon Lescaut* (Manon Lesko, 1731) adlı romanlarıyla benzerlik açısından dikkat çeker. Her iki romanda da tıpkı Çulkov’un eserinde olduğu gibi karşımıza kadın kahramanlar çıkar ve bu kadın kahramanlar ahlaki değerlere bakış açısı olarak birbirine çok yakındır. Yaşam tarzları da maceracı ve kurnazcadır (Bezrukova, 2018, s. 23; Nikolayev, 2012, s. 137). O dönemler dünya edebiyatları tarihine bakıldığında bu tarz kadınların edebiyat sahnesinde yaygın bir şekilde bulunmadıkları dikkat çekecektir.

Birçok araştırmacının da vurguladığı gibi, eserin türü kurnazca kurgulanmış bir maceradır. Bu durumun eserde birçok göstergesi mevcuttur. İlki eserin başlığıdır. Başlıkta “*macera*” kelimesi geçmesidir (Yakovleva, 2009, s. 119-120). İkinci olarak kahraman pikarest bir yapıya sahiptir. Yani en zor durumlarda kurnazca her ortamdan hayatta kalmayı başaran bunu yaparken de ahlaki kuralları görmezden gelebilen bir kişilik. Başka bir örnek de eserde Martona'nın kendi hikayesini anlatmasıdır. Eserde tarih ve mekanlar açık bir şekilde verilir. Örneğin kahramanın eşi hayatını Poltova Savaşı'nda 1709 tarihinde kaybetmiştir (Yakovleva, 2009, s. 119-120). Romanın kahramanı Martona ilk önce Kiev'de daha sonra Moskova'da yaşar.

Yapı itibarıyla bu romanı aslında en net ifade eden edebi terim evfemizmdir<sup>2</sup>. Rus edebiyat tarihçileri tarafında bu terim kötü olayların tatlı bir dille yumuşatılması olarak ifade edilir (Plyuhanovoy, 1989, s. 364). Gerçek anlamda da Çulkov ile bu olumlu yaklaşım Rus edebiyatına girer. Yazardan önce konu itibarıyla elbette ki Rus edebiyatında karşımıza “düşmüş” yani toplumsal olarak uygun görülmeyen kahramanlar çıkmaktadır. Ancak bu esere evfemizm ürünü olarak adlandırılmasına yol açan en önemli faktör gerek çağdaşları gerekse de kendinden önceki yazarlardan Çulkov'un eserinde farklı bir tutum takılmasıdır. Örneğin A. P. Sumarakov (1717-1777) ve V. İ. Maykov'un (1728-1778) eserlerinde sık sık karşılaşılan bu karakterler genel olarak hicivsel ve traji-komik bir şekilde kaleme alınır (Gukovskiy, 1939, s. 229). Çulkov'da ise asla kahramanına karşı bir eleştiri veya bir alay gözlemlenmez. Kahramanın hikayesini kendisinin anlatması, eserde olaylara yorum yapan anlatıcının olmaması yazara bu gücü verir. Martona kendi ağzından her hatasını anlatırken, gerekçelerini de sunar.

“Güzel Aşçı veya Ahlaksız Kadının Maceraları” romanı için dikkat çeken başka bir unsur ise romanın bitiriliş şeklidir. Eser “*Birinci Bölümün Sonu*” diye bitirilir. Ancak ikinci cildi kaleme alınmaz. Sovyet edebiyat eleştirmeni ve filolog G. A. Gukovskiy (1902-1950) bu durum için eserin aslında ikinci kısmının yazıldığını ancak sansür nedeniyle gün yüzüne çıkmadığını iddia eder (Gukovskiy, 1939, s. 228). Bu iddiaya karşı olarak edebiyat çevrelerinden başka bir iddia da Çulkov'un türünün ilk örneğini verdiği ve bu tarz eserlerin devamının gelmeye devam edeceği yönündedir (Yakovleva, 2009, s. 122).

<sup>2</sup> Söylenmesi kaba, çirkin veya sakıncalı görülen nesnelere, kavramların, başka kelimelerle daha uygun ve edepli bir biçimde anlatılması; edebikelam. <https://sozluk.gov.tr/>

## RUS ROMANIN İLK KADIN KAHRAMANI

Eski Rus Edebiyatına genel olarak bakıldığında kadın kahramanların ön planda olmadığı dikkat çekecektir. O dönemler daha roman tarzına geçilmediği ve hatta edebi konuların din temelli olduğu göz ardı edilmeyeceğinden karşımıza çıkan sınırlı sayıda kadın kahramanın da dini açıdan ele alındığı iyi ve kötüyü temsil ettiği dikkat çeker.

O dönemler iyi, yani inançlarına bağlı eşine sadık kadın veya inançlarını hiçe sayan, etrafındakilere kötülük yapan kötü kadın modelleri çıkar karşımıza. Bu kadınlarında genel olarak İncil'den, kutsal kitaplardan veya azizlerin yaşamlarından hikayeler içerisinden aktarıldığı gözlemlenir (Fyodorova, 2014, s. 143-145). Bağımsız olarak kadın karakterlerinin yapıtlarda yer almaya başlaması ise XIIV. yy.ın son yarısına denk gelir. Ancak hâlâ tek başlarına değillerdir. XVIII. yy.ın ilk yarısına gelindiğinde yavaş yavaş eserlerin kahramanı olmaya başlarlar. XVIII. yüzyılın ilk yarısında yazılış tarihi ve yazarı bilinmeyen anonim eser "*Rus Asilzadesi Aleksandr Hakkında*" (Ob Aleksandre, rossiyskom dvoryanine) bu alanda ilk örnektir. Eserde evli bir erkek olan Aleksandr'ı bin türlü numarayla kandıran ve eşini aldatmasına sebep olan dönemin önemli generallerinden birinin kızı olan Gedvig Doroteya (Hedwig Dorotea) karşımıza çıkar. Gedvig neredeyse Rus Edebiyatının ilk düşmüş kadın örneklerindedir demek yerinde olacaktır (Prikazçikova, 2012, s. 124). Aleksandr'ı baştan çıkartan bu kötü niyetli kadın yüzünden, uğradığı ihaneti hazmedemeyen Aleksandr'ın sadık eşi intihar eder. Aleksandr çok üzülür. Gedvig'i sonsuza kadar terk eder.

Aynı dönemlere ait başka bir örnekte yine yazarı belli olmayan ancak yazılış tarihi bilinen "*Asil Bir Rus Kadınının Gizli Macerası*" (İstinnoye priključeniye blagorodnoy rossiyanki) adlı eserdir. 1803 yılında kaleme alınan bu eser "Güzel Aşçı veya Ahlaksız Bir Kadının Maceraları" adlı eserde olduğu gibi bir kadının maceralarını aktarır. Ailesi tarafından sevgi görmeden büyütülen bir genç kız, rızası dışında bir kontla evlendirilir. Aşktan uzak birçok kötü anıyla dolu olan bu evlilik, kadının eşine karşı sadakatsiz olmasına sebebiyet verir. Kontes N., eşini ziyarete gelen arkadaşlarıyla uygunsuz ilişkiler kurar (Prikazçikova, 2012, s. 127). Kadının bu ahlaksız tutumu eserde acınası ruh haliyle birleştirilir (Orlov, 1976). Bu durumun bizim de inceleyeceğimiz eserin ana kahramanının yaşadıklarıyla paralellik göstermesi dikkat çekicidir. Toplum içerisinde kadınların aslında gördükleri kötülükler neticesinde kötü birine dönüştüklerini gözler önüne serilmeye çalışılır gibidir.

“Güzel Aşçı veya Ahlaksız Bir Kadının Maceraları”nın kahramanı Martona da tam olarak Kontes N. gibi birçok gerekçenin neticesinde kötü ve ahlaksız bir kadına dönüşmüştür. O da aynı kontes gibi kurnazca planlar yapar aynı zamanda maceracıdır. Martona bu yönüyle edebiyat eleştirmenleri tarafından “kurnaz ve maceracı” (Yakovleva, 2009, s. 120) bir karakter olarak adlandırılır. Gerçek anlamda da Martona’nın kurnazlığı net bir şekilde aktarılır. Eserin göz ardı edilmeyecek başka bir özelliği ise Avrupa edebiyatının aksine Rus edebiyatına Çulkov’un kaleminden bir kadının ana karakter olarak girmesidir (Bezrukova, 2018, s. 23). Bu eserin en dikkat çekici özelliklerinden birisi, baş kahramanın kadın olmasıdır.

Martona, Rus edebiyatı için çok farklı bir yere sahiptir. O, gerçek anlamda ilk kadın roman kahramanı olmasının dışında birçok açıdan kendinden önceki kadın kahramanlardan çok farklıdır. İlk olarak eserde hiçbir yerde dini konulara değinilmez (Nikolayev, 2012, s. 139). Bu durum, o çağ için en önemli ayrıcalardan biridir. İkinci olarak “düşmüş kadın” imgesi çok farklı bir açıdan ele alınır. Martona, sosyal açıdan düşmüş bir kadındır ancak eserde bu ön yargı yazarın desteğiyle kırılır. Genç kadın fiziğini kullanarak birçok kötü şey yapar ancak sonunda vicdanı onu rahat bırakmaz ve ahlaki açıdan bir aydınlanma yaşar. Yazar, kendisine kötü davranan insanların arasında kahramanını kötü, kendisine iyi davranan insanların arasında kahramanını iyi bir şekilde kaleme alır. Bu durum yukarıda da vurguladığımız gibi adeta iyilikle yetişen iyi, kötülükle yetişen kötü olur mesajını vererek sürekli etrafındakiler tarafından kullanılan bu kadının suçunu hafifletmek içindir.

Edebiyat eleştirmeni V. P. Stepanov (1890-1954) bu roman ve kahramanı için “Rus edebiyatındaki, yazar tarafından sempatik ve sıcak bir şekilde oluşturulmuş ilk kadın imgesidir” (Masayeva, 2012, s. 68) der. Ayrıca Stepanov, haklı bir biçimde şu sözlerle özetleyerek devam eder: “Çulkov’un kadın kahramanı (Martona) gösteriş, para sevdası ve ilgiye susamışlığı gibi kötü huylarından dolayı kendini suçluyor. Yine de söylemek gerekir ki, geçmişteki hal ve gidişatını erdemli bir bakış açısıyla değerlendirir” (Nikolayev, 2012, s. 136). Martona, olayları anlatırken olduğu gibi dile getirir; aklından geçen kurnaz düşünceleri, paraya olan düşkünlüğünü vb. olayları süslemez.

Bu konuda ayrıca Rus ve dünya edebiyatları üzerinde uzman, edebiyat tarihçisi O. B. Lebedeva da (1953) Martona’nın kişiliğinin roman ilerledikçe olumlu yönde değiştiğini söyleyerek destekler (Bezrukova, 2018, s. 24). Bu ona göre de ahlaki açıdan olgunlaşmaya başlamasının göstergesidir. Paraya, şöhrete ve lükse duyduğu düşkünlüğüne rağmen Martona eserin başından sonuna kadar okuru tarafından

büyük bir acımayla karşılaşır, eserin sonunda ise kendisi de hatalarının farkına varır ve erdemli biri halini alır. Martona'nın tüm bu kötülükleri yapmasının asıl nedeni insanların elinde oyuncak haline gelmesidir.

G. A. Gukovskiy (1902-1950) ise aynı çerçevede Martona'yı şu şekilde özetler: “Çulkov'un Martona'sı, romanının diğer kahramanları gibi ne iyi ne de kötü biri. O bir insan, iyi bir yaşama, zenginliğe, hayat mücadelesinde başarıya dört elle sarılıyor ki bu da onu haklı çıkartıyor” (Gukovskiy, 1939, s. 229). Gerçek anlamda da yazar ahlaki açıdan birçok yanlış yapmasına rağmen kahramanına karşı asla okurda öfke uyandırmaz. Ona sahip çıkar (Çulkov, 1988, s. 344). Bu sahip çıkışın en önemli göstergesi kahramanını kurgularken, düşmüş bir kadın olmasına rağmen kültürel ve entelektüel bir tavra sahip şekilde yaratmasıdır (Bezrukova, 2018, s. 25). Kadın esprili ve tatlı dilli oluşunun yanı sıra Rus kültürünün de bir simgesidir.

Atasözleri ve deyimler bir toplumun en önemli simgelerinden biridir. Martona hikayesini anlatırken eserin başından sonuna kadar atasözlerini ve deyimleri sık sık kullanarak işini kolaylaştırmanın yanı sıra kültürünü de yansıtır. Bu sözler onun hatalarının izahatıdır. Bu duruma örnek vermek gerekirse daha metnin ilk cümlelerinden biri olan şu satırlar yerinde olacaktır: “Dul kadının, kafasını koyabileceği gerçek olmayan sözler söyleyecek, geniş bir omuz vardı” (Çulkov, 1988, s. 344). Görüldüğü gibi kendisi dul bir kadındır ve kendisine geniş omuzlu biri lazımdır. Bu tarz atasözleriyle Martona'nın ahlaki eksikliği görmezden gelinir (Çulkov, 1988, s. 265). Çünkü gerekçeleri vardır. Örneğin kadının etrafındaki erkeklerin sayısının çok oluşudur: “Güzel çiçeklerin üzerinde uçar ar” (Çulkov, 1988, s. 266). Çulkov'un, bu eserini kaleme aldığı dönemlerde atasözleri ve deyimler edebiyat için önemli semboller olarak görülmektedir. Bu kelime oyunları, dönemin hiciv dergiciliğinin en önemli simgeleridir (Orlov, 1991, s. 215). Kısa bir şekilde bir olay hakkında ayrıntılı bilgi vermeye yarayan bu sözler genel olarak hiciv sanatında ön plana çıkmaktadır. Ancak bu eserde asla bu görevi üstlenmezler tam tersi hicvetmek için değil haklı gösterilmek için kaleme alınmışlardır.

Martona'nın kullandığı atasözleri ve deyimler dışında bazı cümleleri de daha ilk satırlardan okurun kalbinde sızı oluşturmayı başarır. “Yeni yaşamım benden o kadar nefret etti ki başımı nereye sokacağımı bilemedim” (Çulkov, 1988, s. 264). Bu cümle kadının acı yazgısına bir kere daha üzüldüğü, ilerleyen roman içerisinde yapacağı hatalara karşı daha anlayışlı bir tavır takınmamıza neden olur. Belirttiğimiz gibi yazarın kahramanını kolladığı açık bir şekilde ortadadır.

Bu eserde kullanım açısından atasözlerinin dışında dönemin hâkim olan akımı Klasizmin çizgisinin de bir nebze olsun değiştiği gözlemlenecektir. Özünde Klasizm akımının ilk temsilcilerinden biri sayılan Çulkov'un (Orlov, 1991, s. 201) kaleme aldığı bu akımın en önemli sembollerinden biri olan mitolojik olaylar ve kahramanlardan da bu eserde farklı bir amaç güderek onları kullandığını gözlemleriz (Orlov, 1991, s. 206). Örneğin Martona, Moskova'ya geldiğinde ahlaki açıdan artık hiç sınırı kalmamıştır. Sadece bedenini kullanarak küçük kazançlar elde etmenin ötesine geçecektir. Martona, Moskova'ya çarşamba günü gelir. Eski pagan takvimine göre Çarşamba, Merkür günüdür. Merkür, mitolojide hile ve kurnazlık tanrısıdır. Kendi hikayesini anlatan Martona'da bunu bir şans göstergesi olarak adlandırır (Çulkov, 1988, s. 276). Ayrıca Martona'nın ismi de dikkat çekicidir. Martona'nın isminin Roma Mitolojisinde Mars'tan (Martius) yani Savaş Tanrısı'ndan (Şahin, 2017, 110) türetildiği iddia edilebilir. Yazar tarafından kadın kahramanının tüm zorluklar karşısında gösterdiği savaşçı ruhu Mars kökünden alınarak, dişi cinse çevrilip neologism yapıp Martona'ya dönüştürülmüş olabilir.

Eserin kahramanı Martona, XVIII. yy. başlarında kadın imgesinin anlaşılması adına en güzel örneklerindedir. Asil olmayan bir soydan gelen, kendisi gibi asil olmayan bir soya sahip bir adamla evlendirilmiştir. Çavuş unvanı alan ve Poltava Savaşı'nda (1709) hayatını kaybeden eşinden sonra herhangi bir mülkü olmayan kadın tek başına ortada kalır. On dokuz yaşında güzel bir dul kadın olarak savunmasızdır. Kısa zamanda bu savunmasızlığının ve etrafındakilerin kendisinden asıl beklentisinin ne olduğunu anlayacaktır.

Eserin kahramanı kendisini şu şekilde tanıtarak başlar: “*Bence, kız kardeşlerimizin çoğu bana ahlaksız diyecek; ama bu ahlaksızlık genellikle kadınların çoğunda mevcut. Doğanın kanunlarına karşı gelmemek, büyüklük taslamamak için erkeklerin beni avlamasına izin veriyorum. Gerçekler gün ışığına çıkınca, yaptıklarımı anlatınca beni nasıl isterlerse öyle adlandırınlar*” (Çulkov, 1988, s. 264).

Martona daha ilk cümleleriyle kendisini haklı gördüğünü ortaya koyar. Martona'nın kendi hikayesinin anlatıcısı olması ve okurlara “kardeşimiz” (Naşa sestra, naş brat) ya da “biz” (mı) gibi kişi zamiriyle seslenmesi de kahramana samimi ve sıcak bir tavır takındır. Bu zamirler onun da aslında herkes gibi olduğunun bir göstergesidir (Bezrukova, 2018, s. 25).

Martona gerçekten de eser de samimi tavrıyla dikkat çeker. Güzel ve çekici bir dul olan Martona, kendisini “*avci*” (ohotnitsa) diye adlandırır. Ayrıca avken nasıl avcıya dönüştüğünü kadın kahraman açıkça anlatır. Kadın olması ayrıca dul olması



onu erkeklerin gözünde çok zayıf yapar ancak zekâsı onu kukla yapmaya çalışan, iplerini tutan kişilerin elinden yönetimi alır ve Martona'nın ellerine verir.

Roman, Martona'nın eşini kaybettikten sonraki yaşamının anlatımıyla başlar. Kadın kahraman, dul kaldıktan sonra maddi herhangi bir dayanağı olmadığı için çalışmaya mecbur kalır ancak girdiği her işte tacize uğrar bu durum onun çalışmayı bırakıp, tacizlerle hayatını sürdürmeye karar vermesine neden olur. Kiev'de tanınmış bir kadının yanına yerleşir. Bu kadın güzel kadınlara partner bulmak konusunda çok başarılıdır. Martona'ya ilk partnerini o bulur. Martona kendisine kucak açan bu kadını şu cümlelerle anlatır:

Herkes benim hakkımda konuşuyor, beni suçluyor ve şerefimi karalıyordu. Böylelikle tam göz yaşlarına boğulacakken, tüm Kiev şehrinde tanınan dürüst bir yaşlı kadın, zira ben o zamanlar oradaydım, beni himayesi altına aldı. Ve talihsizliğime o kadar üzüldü ki ertesi gün beni neşelendirmesi için genç ve çelimli birini buldu (Çulkov, 1988, s. 264).

Adam, varlıklı bir asilzadenin kahyasıdır. Bu genç, Martona'nın ilk avı olur. Yukarıda da alıntıladığımız "*güzel çiçeklerin üzerinde uçar arı*" (Çulkov, 1988, s. 265) atasözü işte bu davranışının izahatı olacaktır. Martona genç, güzel ve dul bir kadındır. Erkeklerin dikkatini çekmesi çok doğaldır.

Gün geçtikçe Martona'nın üzerinde uçan arıların sayısı artar. Güzelliği ve ahlaki olarak sınırları olmadığı için Kiev'de kısa zamanda dikkat çeker. Her misafiri ona güzel hediyeler ve bol para getirmeye başlar. Yaşlı kadın ise onun bu erkeklerle görüşmesine ön ayak olur. Gelen misafirlerin sayısı arttıkça Martona'nın ekonomik durumu yükselmeye başlar. Kıyafetleri ve beklentileri artık üst düzeydir. Kadın kahraman bu durumu da eserde çok başarılı bir şekilde aklar. "*Elbiselerinizle karşılanır, aklınızla uğurlanırsınız*" (Çulkov, 1988, s. 267). Artık o elbiseleriyle dikkat çekecek kadar klas bir hanımefendidir. Aklından çok güzelliğine güvenmektedir.

Martona, erkeklerle olan ilişkilerini anlatırken varlıklı bir beyle odasında yaptığı pazarlıktan açıkça söz eder. "*İlk buluşmamız bir pazarlık görüşmesiydi, başka hiçbir şey konuşmadık ve bir antlaşma imzaladık. (...) Beyefendi sık sık bana ziyarete gelecekti ve ben de hemen onu kabul etmeye söz verecektim, böylelikle ayrıldık.*" (Çulkov, 1988, s. 268). Martona evli olan bu beyden bilerek söz eder. Çünkü kendi ahlaki eksikliğinin yanı sıra ona gelenlerinde en az kendisi kadar ahlaki açıdan noksan olduklarını göstermeyi hedeflemiştir. Özellikle de aristokrat çevrenin (Orlov, 1991, s. 213-214).

Bu pazarlık sahnesinde dikkat çeken başka noktalar bulunmaktadır. Beyefendi anlaşmalarının ilk gecesi kadına eski ancak üzeri değerli elmaslarla süslü bir enfiye kutusu hediye eder. Martona bu eski kutu karşılığında memnun kalır ve ekler: “Yeni bir şey görmeyen, kullanılmıştan memnun olur. Gerçeği söylemek gerekirse enfiye kutusu biraz reddedilebilecek şekildeydi ama benim için yeni sayılırdı. Çünkü böyle şeylere hiç sahip olamamış ve olmayı da hiç ümit beklememiştim” (Çulkov, 1988, s. 268). Görüldüğü gibi Martona aslında yaptığı her şeyi yaşadığı yoksunluklara bağlar. Ancak bu acındırıcı sözler eserde az sayıda ve yerinde kullanıldığı için okurun zihninde büyük bir etki yaratmayı başarır.

Martona bu özelliklerinin dışında kendisini aşırı gururlu görür. Etrafında insan olmamasını ahlaki eksikliğine değil gururlu oluşuna bağlar (Çulkov, 1988, s. 269). Ayrıca her ne kadar para için erkeklerle beraber olsa da onlara adeta bir asilzade gibi saygı duyar ve öyle davranır. Martona'nın bu tavrı aslında romanda ara ara bahsedilen asilzade yaşamının da etkisidir. Asilzadeler arasında gerek erkekler gerekse de kadınlar arasında yasak ilişkiler çok yaygındır. Onlarla Martona'nın arasındaki fark Martona'nın bu yasak ilişkiler neticesinde para almasıdır. Bu durumu ise o kişilerin zaten paraya ihtiyaç duymamalarına bağlar.

Martona'nın kendini haklı çıkartma mücadelesi içerisinde kendisini eleştirdiği yerler de sık sık dikkat çeker. Kiev'den ayrılmasına neden olan asil bir bey olan Sveton'la yaşadığı macerası bunun en güzel örneğidir. Sveton, Martona'ya deli gibi âşıktır. Ancak aynı zamanda karısını da sevmeye devam eder. Kiev'de ilişkilerinin duyulmasından ve Marton'un başka erkeklerle olmasından korkarak onu bir tanıdığına köydeki evine yerleştirir. Martona'ya bu teklif çok yerinde gelir. Böylece kendi evini yönetebilecek, bir erkekle olacak ve maddi sorunları son bulacaktır. Kiev'de geride bıraktığı yaşlı kadına kendisiyle gelmesini söyler ancak kadın istemez. Martona bu durumu şu cümlelerle anlatır. “... Gözyaşı dökmeden onunla ayrıldık çünkü ben minnettarlığın ne olduğunu bilmem kimseden de böyle bir şey görmedim, zaten onsuz yaşamaya devam etmenin mümkün olduğunu biliyorum” (Çulkov, 1988, s. 273).

Martona bu hikâyeyi anlatırken kendisine sert eleştirilerde bulunacak kadar dürüsttür. Kendisine avcı demesinin dışında yüzsüz, para düşkünü ve erdemsiz olduğunu da ekler (Çulkov, 1988, s. 272). Çünkü olaylar düşündüğü gibi gerçekleşmez adamın karısı köye gelip, onu döver ve kapı dışarı eder. Gidecek bir yeri yoktur.

Martona yaşanan tüm bu olaylar sonucu iyiden iyiye kendine güvenmeye başlar ve Moskova'ya yerleşir. Şansı yaver gider ve gittiği gün varlıklı bir bürokratin aşçısı olur (Çulkov, 1988, s. 276). Bürokrat ahlaklı ve inançlı biridir. Dürüstlüğü dillere destandır. Ancak karısı eşinin tam tersidir. Kocasından gizli rüşvet alır. Martona bu kadını çok sever ve ortak özelliklerini şu cümlelerle dile getirir: “*Balıkçı balıkçıyı kayığında uzaktan bile görür*” (Çulkov, 1988, s. 277). Çulkov'un atasözlerini bu denli yerinde kullanışı bir kere daha romanın anlatım gücünü büyük oranda destekler. Martona ve bürokratin karısı aslında aynı şeyleri yapmaktadır. Ancak aralarındaki tek fark Martona'nın dul olmasıdır. Bürokratin karısı ise kocasının gölgesinde dilediği gibi yaşama hakkına sahiptir.

İki cambazın aynı ipte oynayamadığı gibi Martona ve bürokratin karısının ortaklığı da yürümez. Bu sırada kahramanımızın karşısına çok büyük bir fırsat çıkar. Çok varlıklı yetmiş yaşında emekli bir yarbayın bir hafta önce eşini kaybettiği ve kendisiyle ilgilenecek, evini çekip çevirecek bir kadın kâhya aradığını öğrenir. Hemen gider yaşlı yarbayın mülakatına girer. Güzelliği ve gençliği adamı öyle bir büyüler ki, Martona'ya işi vermenin yanı sıra gönlünü de kaptırır. Martona kısa sürede Martona bu evin kahyası olmanın çok ötesine geçerek artık evin resmi olmayan hanımı haline gelir. Yaşlı adamın tüm parası ve eşinden kalan mücevherleri, kıyafetleri hepsi onun olur, elinin altında ona hizmet eden bir sürü çalışanı vardır. Yaşlı sevgilisi onu fiziksel olarak tatmin edemese de maddi olarak hayallerinin çok üzerindedir. Çulkov burada da kahramanına çok yerinde bir atasözü kullanır. “*Altın konuşmasa da birçok iyi şey yaratacak gücü vardır*” (Çulkov, 1988, s. 282). Görüldüğü gibi yaşamının bu döneminde yine bazı şeyler eksik olsa da Martona, en büyük hayali olan maddi imkana kavuşmuştur. Ancak Çulkov'un da kahramanının ağzından açıkça dile getirdiği gibi, dünyada her şeyin bir karşılığı vardır. Bu maddi olanaklara sahip olmasına minnet duymaz, sahip olduğu her şey için bir bedel ödediğini düşünen Martona, gençliğinin kendisine oynadığı oyundan da geri kalmaz. Kendisine kur yapan, genç, yakışıklı ve güçlü Ahal'a kendisini hemen teslim eder. Bu durumdan da çok mutludur. Sevgilisi ve parası vardır. İtibarı da yerindedir. “*Kuzu tuza, keçi özgürlüğe, havai kadın yeni sevgilisine düşkündür*” (Çulkov, 1988, s. 288).

Yaşlı adam aldatıldığını fark bile etmez. Çünkü kurnaz kadın sevgilisini kız kardeşim diyerek kadın kılığında eve aşçı yardımcısı diye tanıştıtararak sokar (Çulkov, 1988, s. 287). Bu davranışını kadın asla ahlaksızlık olarak görmediğinin eserde açıkça dile getirir. Dünyada her şeyin değiştiğini söyler ve bir kadının bir erkeğe

ömrünün sonuna kadar sadık kalabilmesini asla anlamadığını açıkça bildirir (Çulkov, 1988, s. 286). Yaşlı yarbayın evinde sevgilisiyle geceyi beraber geçirir.

Vicdanım beni hiç rahatsız etmedi. Çünkü dünyada benden daha çok gözü pek, benim üç günde yaptığımı bir dakikada benden daha kötü yapabilecek insanlar olduğunu düşündüm. Kendini kusurlara teslim ettin mi bu kusurlar sana erdemden tatlı ve hoş gelmeye başlayacaktır her zaman (Çulkov, 1988, s. 292).

Görüldüğü gibi kendisini haklı görmesinin yanı sıra eleştiriden de geri kalmaz. Kendisi de hatalarının farkındadır ancak farkında olduğu başka bir şey varsa o da bu hataların bile ona artık normal geldiğidir. Çulkov, bu tarz cümlelerle kahramanının karakterine derinlerine inmeye çalışır. Martona, ne yaparsa yapsın içinde gizli bir yerlerde hata yapacağını farkındadır. Bu özelliği, romanın sonunda kötü yönünden arınacak kadın kahramana daha da değer katmaktadır.

Romanın bu kısmı okur için gerçekten de şaşırtıcıdır: Yaşlı adamın kandırılması, eve gelen Ahal'in kadın kılığındaki komik tavrı hatta oğlunu bile bu oyuna alet etmesi (Çulkov, 1988, s. 289-290). Martona, Ahal'a fiziki arzuların ötesinde bir aşk besler. Yaşamında ilk defa âşık olmuştur. Bu gizli aşk bir müddet devam eder. Ancak kısa süre sonra Ahal'in gerçek amacı ortaya çıkar. Ahal, Martona'yı sırf yaşlı yarbayın paralarına ulaşabilmek için kullanmıştır. En sonunda tüm para ve mücevherleri alarak ortadan kaybolur (Çulkov, 1988, s. 295-296). Görüldüğü gibi okur tam Martona'ya kızmak üzereyken, o bir kere daha acınası bir duruma düşer. Martona yeniden hayal kırıklığına uğrar bu sefer maddi kaybının yanı sıra kalbi de kırılır. Bu durumu da kadın kendi ağzından şu cümlelerle açıklar: “*O zaman bu konu hakkında benim iyiliksever olmam beklenir mi sayın okuyucum*” (Çulkov, 1988, s. 296). Bu sözleri kendisini bir kere daha aklamasına yardım eder. Onu kötülüğe sürükleyen kendisinin ötesinde etrafındaki kötü insanlardır.

Yaşlı yarbay olayları duyunca Matrona'nın onu terk edeceğini düşünür ve telaş içerisinde koştururken merdivenden düşer ve uyluk kemiğini kırar, bu durum sağlığını çok etkiler ve kısa sürede ölür. Ortada hem cinayet hem de dolandırıcılık vardır. Martona'nın tüm foyası ortaya çıkar ve iki hafta hapis hanesinde kalır (Çulkov, 1988, s. 299). Bu sahneler o dönemler Rusya'daki hapis hanelerin durumunu da iyi bir şekilde anlatır (Bezrukova, 2019, s. 23). Gerçek anlamda pis ve soğuk yerlerdir. Kesinlikle insanlık dışı bir muamele vardır. “*Beni, gece dinlenebileceğim hiçbir şey vermeden taş bir mahzene götürdüler. Bana her gün iki kere yemek verdiler. Bu yemek ekmekten ve sudan ibaretti*” (Bezrukova, 2018, s. 23).

Martona buradan da dişiliğini kullanarak çıkar. Hapishane gardiyanı Svidal'ın gönlünü hemen çalar ve böylece onun sayesinde hapisten kısa sürede çıkar. Svidal'ın Martona'yı gördüğü an ona âşık olması dikkat çekici bir anlatıdır. Gardiyan iki hafta sırf onu görebilmek için nöbet tutmuştur. İyi yürekli biri olarak tasvir edilen gardiyan saf sevgisiyle kadının aydınlanmasının nedeni olacaktır. Ancak bu süreç biraz sancılı geçer. Svidal'ın temizliği Ahal'in kötülüğüyle bir nebze de olsun kirlenecektir.

Ahal, Martona'dan çaldığı paralarla rahat bir yaşam sürmeye başlar ancak aynı zamanda ona da sahip olmak ister. Martona'yı yeniden kendisiyle olmaya ikna etmeye çalışır. Ancak çok geç kalmıştır. Martona hayatında ilk defa gerçek bir sevgiyle karşılaşmıştır. Svidal ona gerçek anlamda sevgiyle ve iyilikle yaklaşmış, ondan hiçbir beklentisi olmadan sevmiştir. Bu durum romanın gidişatını tamamen değiştirecektir. İyilik görmeye başlayan kadın ahlaki açıdan yücelmeye başlar.

Ahal ve Svidal, Martona için aristokrat beyler gibi düello yapmaya karar verirler. Bu, XVIII. yy. Rusya'sı için çok ilgi çekicidir. Ahlaki yönden eksik bir kadın için düello yapılması hem de ahlaki açıdan eksik biri olan Ahal tarafından düellonun teklif edilmesi ilgi çekicidir. Ancak düello tam olarak romandaki ahlaki eksikliğe uygun gerçekleşir. Svidal iyi bir adamdır özünde asla birini öldüremeyeceğini bildiğinden düelloda bir oyun çevirir. Ahal'in silahına boş bir kovan koydurur ve ölü taklidi yapar. Ahal her türlü kötülüğüne rağmen birini öldürmenin ağırlığı altında ezilir ve kaçmaya karar verir (Çulkov, 1988, s. 302-307). Bu sahneler komik bir şekilde kaleme alınır. Bu tarz ciddi şeylerin komik anlatıldığı bölümler de eserde dikkat çekicidir. Ancak bu düello hem Ahal hem de Martona için çok önemli bir simgeye dönüşecektir. Eski sevgilisinin, sevdiği adamı düelloda öldürüp kaçtığı haberini alan Martona büyük bir buhran geçirir. Bu buhran onu tamamen başka birine dönüştürecektir. Kısa süre sonra sevdiği adamın yaşadığını öğrenince de sevinir ve eskiden kendisine normal gözüken her şey artık değişmeye başlar. Çulkov işte bu sahneden sonra kahramanına iyi ve ahlaklı bir insan olma şansı verir.

Artık Martona hayata farklı bir pencereden bakmaya başlar. Hayatında tek bir erkek vardır. Onunla mutlu bir şekilde kısıtlı maddi imkanlar içerisinde yaşamaya başlar. Eskiden zihninde normalleşen ahlaki açıdan eksik değerlere karşı sert bir bakış açısı oluşur. Bu durum da Çulkov tarafından bir asilzadenin evinde verilen partiden örneklerle açıkça gözler önüne serilir. Martona, Svidal'la beraber komşularının evlerinde düzenlenen bir geceye katılır. Bu toplantıda Martona'nın etrafındaki insanların ahlaki eksikliklerini görmesi ve bu eylemleri olumsuz değerlendirmesi çok dikkat çekicidir. Asilzadelerle dolu evde ilk dikkatini çeken on

üç yaşındaki bir kızı etkilemek için cebinden elma ve portakal çıkararak yaşlı bir adamdan söz eder. Onların yanında ise sırf parası için yaşlı bir kadına kur yapan genç bir adam dikkat çeker. Martona'nın genç adamın büyükannesi sandığı bu yaşlı kadının aslında onun sevgilisi olduğunu öğrendiği zaman “*adam dışsız Gratsiya'yla evlenme niyetindeydi, kadının bir yıldan fazla hayatta kalmayacağı ve yeterli olan mirasının genç adamı hayli mutlu edeceği*” (Çulkov, 1988, s. 311) sözleri birçok insanın da ahlaki açıdan eksik oluşuna, şehvet, para ve unvan için her şeyi yapabilecek olduklarına işaret etmesi kendisini aklamak içindir.

Gecede ev sahibiyle ilgili ilginç bir olaydan söz edilir. Romanda “*Masa*” (Çulkov, 1988, s. 317) başlığı altında verilen bu bölümde ev sahibesi zengin bir tüccarın karısının kocasını öldürmek için verdiği mücadele anlatılır. Evliliklerinin başından beri kocasını birçok erkekle aldatan kadının tüm bu ahlaksızlığının farkında olan kocası sırf şerefine kirleneceğini düşündüğünden bu durumu görmezden gelir. Bu tavrı dikkat çekici ve en az kadının ihaneti kadar ahlaki açıdan eksiklerle doludur. Kadın evlilikleri ilerledikçe kocasından kurtulmak ister ve onu zehirlemeye karar verir. Bu konuda kimden yardım isteyeceğini bilemez ve Martona'yla tanışınca kendisine ondan başkasının yardım edemeyeceğinin farkına varır. Ancak artık Martona eski Martona değildir. Kadına yardım etmeyeceğini söylemesi durumunda adamı zehirlemek için başkasından yardım alacağını düşündüğünden yardımcı olur ve kısa süreli bir etki gösteren iksir hazırlar ve kadının foyasını ortaya çıkarır (Çulkov, 1988, s. 317-318). Bu bölüm de düello sahnesinde olduğu gibi komik öğelerle süslenmiştir (Prikazçikova, 2012, s. 125). Görüleceği gibi iki önemli olayda da Çulkov'un böyle bir tarz takınması çok dikkat çekicidir. Ancak eserin anlatım gücü de burada başlar. Martona bu bölümü kendi ağzından “*Böylelikle komedi sona erdi...*” (Prikazçikova, 2012, s. 125) diyerek bitirir. Bu geceden sonra çok farklı biri olarak karşımıza çıkar. Romanın başından beri gördüğümüz ahlaki bir çerçevesi olmayan kahraman artık tüm kötülüklerinden arınmış bir kadındır. Zehirlenmesine engel olduğu adam gibi yeni bir hayata başlamıştır.

Yeni hayatı ona büyük bir sürprizle gelir. Ondan büyük miktarda para çalan Ahal, Svidal'i öldürdüğünü düşünerek Moskova'dan kaçıp, kırsalda kendisine büyük bir mülk alır. Ancak burada vicdan azabıyla rahat yaşayamaz ve kendisini zehirler. Ölmeden önce de tüm mal varlığını Martona'ya bağışlar. Ahal'in de Martona gibi ahlaki açıdan bir uyanış yaşaması dikkat çekicidir (Nikolayev, 2012, s. 138). Romanın iki önemli kötü kahramanı artık hatalarıyla yüzleşmiş ve bedellerini

ödemıştır. Roman mutlu sonla biter. Aslına bakıldığında romanın sadece sonu mutlu değildir. Roman boyunca kötü olaylar anlatılsa da hâkim olan hava neşelidir.

### **Sonuç**

XVIII. yy.ın son dönemlerine denk gelen “Güzel Aşçı veya Ahlaksız Bir Kadının Maceraları” adlı roman, türünün ilk örneklerindendir. Eser bu özelliğinin yanı sıra kahramanının kadın olmasıyla da farklı bir yapıya sahiptir. Çağının ve türünün ilk örneklerinden olan bu eser ve kahramanı aracılığıyla Rus edebiyatında yeni bir dönem ve yeni bir eğilim çizilmiş olur. Özünde Avrupa edebiyatının bir yansıması olmasına rağmen Rus insanı, doğası, sosyal ve kültürel yapısıyla Rus kimliğini de net bir şekilde taşıyarak Rus edebiyat tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Roman, yayımlandığı dönemde popülerite kazanmamasına rağmen konu bakımından orijinaliğiyle Rus edebiyat tarihi için çok önemli bir yere sahiptir.

Romanda okurun karşısına kendisinden önceki dönemlerde kaleme alınan kadın kahramanlardan çok farklı bir imaja sahip bir kadın modeli çıkar. Rus edebiyatında bu eserden önce karşılaştığımız kadın imgesine genel hatlarıyla bakıldığında dini veya edebi metinlerde aktarılan ahlaki açıdan yetkin veya yetersiz kadın tiplerini çıktığı gözlemlenecektir. Bu kadın tiplerinin de gerek olumlu gerekse de olumsuz açıdan eleştirildiği, cezalandırıldığı veya ödüllendirildiği görülür. Bu eserde ise tamamen dini öğelerden arındırılmış, herhangi bir mesaj kaygısı olmayan, asla eleştirilmeyen bir kadın kahraman çıkar karşımıza.

XVIII. yüzyıl Rus edebiyatında hâkim olan didaktik ve eleştirel yapı eserde yoktur. Romanın kadın kahramanı Martona, ahlaki açıdan birçok eksikliği olan, “düşmüş” kadın tipi olmasına rağmen yazar tarafından hiç eleştirilmeden kendi hikayesi içerisinde yer alır. Klasik akımın etkilediği eserlerde çoğunlukla ideal tipler verilmesine ve eleştirel bir tutum takınılmasına rağmen Çulkov’un eserinde böyle bir kadın karakter vererek klasik akımın kurallarının dışına çıkmayı başardığı gözlemlenir.

Martona, romanda kendi maceralarını kendi ağzından anlatır. Çünkü bu ahlak dışı yaşam okuyucuyu etkilemek için birinci ağızdan anlattırılmıştır. Bu tutum ahlaki açıdan düşmüş bir kadın olmasına rağmen okurun sempati duymasını sağlar ve Çulkov’un başarısıdır. Aynı zamanda şöyle bir gerçek de dikkat çeker, eserde karakterin ahlaken gelişimini bize net bir şekilde gösterilir. O döneme kadar ki eserlerde karakterin olumlu açıdan gelişimi ender görülen bir yaklaşımdır. Aslında Martona’nın kölelik düzeninin hâkim olduğu dönem içerisinde var olan bir kahraman

olması ne asilzade ne de köle köylü olmaması da önemli bir unsurdur. Çulkov burada hangi sınıfa ait olunursa olunsun herkesin haksızlığa uğrayabileceği, hatalar yapabileceği, bu hatalarından ders alıp iyi birine dönüşebileceğini göstermeyi amaçlamıştır denilebilir.

Çulkov'un romanında vermek istediği ana mesaj toplum içerisinde maddi geliri olmayan, dul ve güzel bir kadın olarak tutunmaya çalışan bir kadının yeridir. Ancak bu temel konunun dışında dikkat çeken başka bir mesaj da iyi ve kötü, ahlaklı veya ahlaki açıdan eksik oluşun süreçleri, nedenleri ve sonuçlarıdır. Eserde baştan sonra sadece Martona'nın değil diğer karakter ve tiplerin de yapmış olduğu hatalar gözler önüne serilir. Ancak bu kişiler içerisinden çok azının ahlaki sınırların dışına çıkmalarına neden olan, onları kötülüğe ileten gerekçeler sunulur. Özellikle de eserin kahramanı Martona bu süreçleri en ağır şekilde yaşamış, yaşadıklarından ders alıp erdem sahibi bir kadına dönüşmüştür.

### **Kaynakça**

- Bezrukova, M. V. (2018). K voprosu o hudojestvennom svoeobrazii "Prigojey povarihi" M. D. Çulkova na fone Yevropeyskoy romanoy traditsii XVIII veka. *Baltic Humanitarian Journal*, 7(1), 22- 26.
- Çoraklı, Ş. (2002). Pikarest Roman ve "Pikaro" Jakob". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(28-29), 23-32.
- Çulkov, M. D. (1988). *Peresmeşnik*. Moskva: Sovetskaya Rossiya.
- Fyodorova, M. S. (2014). O tipologii jenskih obrazov v russkoy literatüre pervoy polovini XVIII v. *Vestnik Slavyanskikh kultur*, 4(34), 142-150. <http://www.vestniksk.ru/russian/archive/2014/n-4-34/literaturovedenie-i-zazyikoznanie/o-tipologii-zhenskix-obrazov-v-russkoj-literature-pervoj-polovinyi-xviii-v>
- Gukovskiy, G. A. (1939). *Russkaya literatura XVIII veka*. Moskva: Uçpedgiz.
- Günel, E. Z. (2014). Üç Çarın Hizmetinde Bir İstanbullu. *Cyprus Internatinal University CIU*, 20(79), 151-160.
- <https://sozluk.gov.tr/>
- İnanır, E. (2008). *XVIII. Yüzyıl Rus Edebiyatı*. İstanbul: İskenderiye Yayınları.
- Karaca, B. (2004). Rus Edebiyat Tarihinde Öykü Türünün Gelişim Evreleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(1), 149-167.



- Lihaçov, D. S. (Sostavitel). *İstoriya russkogo romana*. Leningrad: Puşkinskiy dom.
- Masayeva V. N. (2012). Obraz padşey jenşçını v oteçestvennoy literature i publitsistike: K istorii voprosa. *Jurnalistika i massoviye kommunikatsii*, 82 (09), 67-72. <https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/21007/1/iurp-2012-98-11.pdf>
- Nikolayev, N. İ. (2012). Svoyeobraziye etiçeskoy pozitsii avtora i geroya v “Prigojey povarihe” M. D. Çulkova. *Vestnik Severhogo (Artiçeskogo) federalnogo universiteta. Seriya: Gumanitarniye i sotsialniye nauki*, 1, 135-140.
- Orlov, P. A. (1976). (Sostavitel). *İstinnoye priklyuçeniye blagorodnoy rossiyanki*. Moskova: İzd. Moskovskogo universiteta. [http://az.lib.ru/n/neizwestnye/text\\_0050.shtml](http://az.lib.ru/n/neizwestnye/text_0050.shtml)
- Orlov, P. A. (1991). *İstoriya russkoy Literaturı XVIII veka*. Moskva: Vısşaya şkola.
- Plyuhanovoy, M. (Sostavitel) (1989). *Soçineniya Mihaila Dmitriyeviça Çulkova*. Moskva: Kniga.
- Prikazçikova Ye. Ye. (2012). Repezentatsiya obrazov “jenşçin fortunı” v russkoy literatüre XVIII v. *Dergaçevskiye çteniya-2011. (Russkaya literatura: natsionalnoye razvitiye i regionalniye osobennosti: materialı X Vsepos. Nauç. Konf.) Ekaterinburg*, T. 1, 123-131. <https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/20338/1/dc1-2011-18.pdf>
- Stepanov, V. P. (Sostavitel).(1975). *Slovar Russkih pisateley XVIII. veka*. Leningrad: Nauka.
- Yakovleva O. A. (2009). Janrobih osobennostyah pultovskogo romana (Na materiale pomana M. D. Çulkova “Prigojaya hjvariha). *Vestnik Taganrouskogo instituta imeni A. P. Çehova. Bıp.2*, 119-122. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-zhanrovyyh-osobennostyah-plutovskogo-romana-na-materiale-romana-m-d-chulkova-prigozhaya-povariha>

### Summary

In Russian literature, the novel genre corresponds to late periods when compared with world literatures. However, Russian literature manages to close this gap very quickly and take its place at the forefront among world literatures. Dec. According to the data of literary historians, the novel genre in Russian literature was first published in the XVIII century. yy.it officially starts in the second half. Mikhail Dmitriyevich Chulkov's (1744-1792) work “Beautiful Cook or The Adventures of a Depraved Woman” (Prigojaya povariha, ili Pohojudeniye razvratnoy jenshchini), which we examined in our study, is one of the first examples of the novel genre. Apart from being different as a genre, this work has managed to make a difference in terms of its protagonist. The protagonist of the novel is a beautiful and attractive woman named Martona, who was widowed at the age of nineteen. Martona is a materialistic person who does not create an exemplary female model, who has many moral shortcomings. However, despite

all these negativities, he is sweet-tongued and smart in a way that will not be criticized by the novel reader. The heroine tells her own adventures from her own mouth. He lists the reasons for the mistakes he made one by one. He also has a very rational and convincing manner when explaining the reasons for each of his mistakes. The heroine was widowed at a young age and could not find a place for herself in social life. When there is no financial support for him from his wife, he is obliged to work. She is bothered by men in everything she does. He finally realizes a truth. She is a widow, a young and beautiful woman. In order to earn money, she changes her workplace and donates her body to men for a fee. Although he was a little confused when he first started, he develops himself quite a lot in this field in the following years. Although fate does not take his affairs very well, he will manage to reach a very different life at the end of the novel. There are many negative stories such as prostitution, theft, fraud in Martona's adventures. But despite all these negativities, he has won the reader's heart. This situation is first hidden in the sincerity of the woman's address to her reader. In addition to calling the reader "my brothers and sisters", he also calls out "we". In addition to his sincerity, it is because he is actually trying to imply that the events he is experiencing are the events that everyone knows he is experiencing. It is for this reason that at the beginning of the novel, before starting to tell about his adventures, he was sure that he would be called "immoral" by his reader, but when considered, he stated that what he did was actually done by many people. As a single woman, she also clearly expresses how difficult it is to live in a society without any financial support. the fact that she is a woman, especially beautiful and young, causes all the men around her to have different thoughts about her. also, one of Martona's most important defenses throughout the novel is that many women cheat on their spouses. While they live in secret and consider these relationships normal because they are married and have financial support, Martona's difference from them is that she publicly experiences these relationships and receives a fee in return. The author of the novel, Chulkov's support for Martona in his work is also obvious in a way that cannot be discussed. The author first conveys the woman's adventures directly from her mouth. It does not put any narrator in between. Dec. The woman is her own heroine of her own story. There is no one to criticize or humiliate him. It is also clear that the author never wanted to humiliate or criticize this female hero. When we look at the female protagonists in literary works of the period, we see that they have two qualities, good and bad, that they are generally treated with the image of religion, that the two characters are praised and rewarded, and that the bad characters are criticized and punished. There is never such a situation in this work. The hero, despite all his mistakes, is not criticized, nor is he punished. On the contrary, at the end of the novel, he turns into a morally virtuous and financially powerful person. The reason for this is also clearly evident by the author in his work. After Martona became a widow, she constantly encountered evil, those around her always used her. But when he meets Svidal, for the first time, someone begins to love him without waiting for a response. kindness leads a woman on a good path and she begins to criticize the values that she used to consider normal. In this case, he will not remain without a reward. She is with a man who loves himself. Ahal's entire fortune, left over from his previous adventures, convinced himself that he loved and stole money from an old man through Martona, remains with Martona. "Beautiful Cook or The Adventures of a Depreved Woman" is far beyond its period in terms of subject matter, but it is also very different with the personality, adventures and ending of the female protagonist. Martona never has any moral or religious mission. He is an ordinary person, just like other people in society. he has mistakes and he pays the price and he gets his reward.